

Tasnádi Edit

Bolgárok, törökök, magyarok...

A bolgarista és műfordító Szondi György tiszteletére bolgár ismerőseimet próbálom számba venni. Bolgárok, törökök – nálam óhatatlanul összekapcsolódnak. Bolgárok, törökök... Bolgár-törökök... A bolgár-törökök törökök voltak, de olyannyira átvették a meghódított szlávok nyelvét, hogy saját török nyelvüknek írmagja sem maradt (a mai bolgárban lévő török szavak újabbak, a hosszú oszmán uralom emlékei). De mégsem tűnt el nyomtalanul: a magyar nyelv honfoglalás előtti jövevényszavai ennek az eltűnt nyelvnek élő tanúi. Gombos Zoltán *Die bulgarisch-türkischen Lehnwörter in der ungarischen Sprache* (Bolgár-török jövevényszavak a magyar nyelvben, Helsinki, 1912) című műve foglalta össze először tudományos pontossággal ezt a több mint kétszáz szót. Tanítványa volt Németh Gyula, aki ötven éven keresztül vezette az egyetem török tanszékét, akkori nevén a Magyar őstörténeti és török filológiai tanszékét. Utolsó két éve az én első-, másodéves koromra esett. A professzor úr bibliája volt ez a mű, hogy milyen mélységben foglalkozott vele, mutatja, hogy a négy szemeszter alatt a szombat délben tartott órákon a *balta* szótól a *békáig* jutottunk... Amikor évek múltán egyszer találkoztunk, és én elújságotam, hogy fiam született, így szólt: „Az nagyon szép, van olyan szép, mint a *Die bulgarisch-türkischen Lehnwörter in der ungarischen Sprache*...”

A fiatal Németh Gyula több tanulmányutat tett Keleten. Bulgáriai gyűjtőútjainak legjelentősebb hozadéka a *Türken von Vidin* (A vidini törökök) c. tanulmánya mellett, hogy már 1926-ban fölismerte a vidini születésű, szinte még gyermek Hasan Erenben¹ a tehetséget, és hazánkba invitálta. Az ifjú aztán az Eötvös Collegium diákjaként 1942-ben summa cum laude habilitált a Pázmányon, majd professzori rábeszélésre Budapesten maradt. Tudományos pályáját természetesen török jövevényszavaink kutatásával kezdte. 1946-ban hazatért, majd az Ankarai Egyetem Hungarológiai tanszékének tanára, utóbb vezetője, 1983-ban a Török Nyelvtudományi Társaság elnöke lett. Meghatározó szerepe volt a sok kiadást megért török értelmező szótár, a *Türkçe Sözlük* munkálataiban. Összefoglaló munkájának, a *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* (A török nyelv etimológiai szótára, Ankara, 1999) – a török nyelv etimológiai szótárának előszavában így emlékszik vissza: „1940-ben mint másodéves egyetemi hallgató terjedelmes etimológiai tárgyú cikket írtam, amelyet átadtam Németh Gyula professzornak a Kőrösi Csoma Archivumban való közzététel céljából. Érdeklődéssel nézte át a kéziratot, és kijelentette, hogy előreláthatólag a jövőben én írom meg a

¹ Szondi Györggyel egy napon, március 15-én született, csak 1919-ben...

török nyelv szófejtő szótárát.” Németh Gyula jóslata beigazolódott, kár, hogy már nem vehette kézbe. Az évek folyamán sokszor volt módon hallgatni Hasan Erent. Soha nem hallottam még külföldit olyan tökéletesen beszélni magyarul, mint ő, bárhogy figyeltem, a legkisebb nyelvtani vagy hangsúlyhibán sem tudtam „rajtakapni”...

*

Áttételesen bár, de egy bulgáriai török költőnek és írónak köszönhetően indult fordítói pályám. Fahri Erdinç 1917-ben Törökországban született, de írásai és baloldali tevékenysége miatt egyre súlyosodó helyzetében 1949-ben Bulgáriába emigrált. 1973-ban látogatta meg barátait a Magyar Rádió török szekciójában, ahonnan nekem kellett elkísérni az Európa Könyvkiadóhoz. Az apró termetű, de hihetetlenül nagy lelkű (mint utóbb megtudtam, Vorkutatát megjárt), legendás hírű szerkesztő, többek között a bolgár irodalom jeles fordítója, Karig Sára legnagyobb meglepetésemre egy török novellát nyomott a kezembe. Azzal, hogy a próba után az éppen készülöben lévő *Török elbeszélők* című antológia számára további fordítanivalókat is adott, eldöntötte a sorsomat. Fahri Erdinç-cel – akit én egy kedves nagypapának láttam – még sokáig leveleztem, és küldözgettem neki Szófiába a Nitropentont. „Te éltetsz, Edit lelkem” – köszönte...

1981-et írtunk. A modern Török Köztársaság megalakítójának, Mustafa Kemal Atatürk születésének századik évfordulója alkalmából felkértek, hogy az Akadémián rendezendő emlékülésen tartsak előadást *Atatürk a török irodalomban* címmel. Akkoriban nem volt könnyű nyomon követni egy NATO-ország irodalmi életét, így kellő források híján Fahri Beytől kértem segítséget, ő viszont hasonló okokból isztambuli költő barátjának, Kemal Özernek továbbította leveletemet. Tőle aztán hasznos anyagokat kaptam. Köszönőlevelemre adott válaszában magyar versek nyersfordítását kérte tőlem. Miután én úgy véltem, hogy a versfordítás sokkal komplexebb dolog annál, semmint hogy levelezés útján le lehessen bonyolítani, meg kellett teremtenünk a személyes találkozás lehetőségét. Ő gyakran járt Bulgáriában, feleséget is ott talált magának. Mi is ott találkoztunk először. Végül 1986-ban jelent meg az első török József Attila-kötet, *Temiz Yürekle* (Tiszta szívvel) címmel. Az ikinci *Yeni* (második új) nevű költőnemzedék kiválóságával kiadtunk még egy Radnóti-kötetet: *Köpüklenen Gök* (Tajtékos ég, 1997) és egy válogatást magyar költőnek verseiből: *Yüzünün Arkasında Mayıs* (Arcod mögött május, 2007). Antológiatervünk a költő váratlan halála miatt terv maradt.... „Magyarországi” verseit *Budapesti tanúságok* címmel adta ki.

Kemal Özer

Kereszvény

Egy vége-hossza nincs temetőben járok
József Attila sírját keresem,
forró lehelet ért homlokomhoz
– sok éve történt, de nem felejttem –
amikor először olvastam verseit
kortársorssal kerültem szembe
sebes szikraként
olvasója húsába hasított.

Egy vége-hossza nincs temetőben járok
József Attila sírját keresem,
bárkit kérdezek, másfelé mutat
– a virág nem hiányzik róla soha –
más és más József Attilája
van mindenkinek akivel találkozom
de egyazon névvel említődik minden szívben
a kortársbánat keltette remegés.

Анонимус

Egy ember ül
a Városligetben
egy ember bronzból
kámzsás, hallgatag
hajolj le, ha arcába akarsz nézni
ködös messzeség
kámzsája redői között
visszahúzódó tengeröböl

Csak egy „P” betű az aláírás helyett
az önfeláldozás évszázadokkal ezelőtt
gyújtott fénye világít
a történelem mélységeiből
s lobbant egy másik fényt ma itt
nem lehet hiábavaló
sem ma, sem holnap
a névtelenek vére verejtéke.

Akkor este a nosztalgia kávéházban

Szentendrén estefelé
ültünk a Nosztalgia kávéházban
Péter, Edit, Beney Zsuzsa meg én.
A nyár itt feledett napfoltjai
játszottak az asztalon
kezünkben nektárserleg
beszélgettünk sorokat keresve
egy barátság-vers kezdetéhez.

Bár ugyanabban a városban élnek
ugyanazt a nyelvet beszélik
egyikük se találkozott még a másikkal
mielőtt Budapestre jöttem.
Kötőszónak éreztem magam
amely egybeforrasztja a szavakat
egy beszélgetés első mondatában
akkor este a Nosztalgia kávéházban.²

Hang a fülemben

A hétdombú városban ahová visszatérsz,
készülj – szól a hang a fülemben –
hogy egy nyolcadik dombot is emelj
amikor hazaérsz Budapestről.

Ha emlékezeted már ködösül
tűnjön fel a Duna
mintha a Halászbástyáról néznéd,
a hegyes tornyok éreztessék csöndjét
a síkság fölé boruló égnek
csillogjon ahogy a nap rásüt
a nem csak két partot

² Juhász Péter irodalomtörténésszel, bolgár műfordítóval korábban Bulgáriában és Isztambulban találkozott, Beney Zsuzsával Rotterdamban egy költőtalálkozón ismerkedett meg.

de két embert két emléket két álmot
 is összekötő nyolc híd,
 láthatatlan árapályával a Hősök tere
 továbbra is gyűjtse óriási szívébe
 a körutakon és folyókon átkelve
 egymásra találó embereket,
 és amikor szedelőzködik a nyár
 susogjon mint a száraz levelek
 a Földközi-tengeri lélegzete is
 amely Szentendre utcáin jött szembe veled.

A nyolchidú városban, amelybe megérkeztél
 készülj – hallom a hangot –
 hagyj egy kilencedik hidat
 amikor eljössz Budapestről.

A Magyarok című filmet nézve

Suttogását hallottam
 Hátam mögött két fecsegőnek.
 Micsoda aga ez
 – mondta az egyik
 a gazdára –
 még egy korbács sincs a kezében
 hogy a csizmáját verje járás közben.
 Alkalom is nyílt
 – mondta a másik –
 alkalom is nyílt
 de nem vitt az ágyába
 annyi nő közül akárcsak egyet is.
 A két fecsegő nézi
 a vásznon pergő képeket
 anélkül hogy látná
 egy nagy árnyék remegését
 a képek fölött.

Tasnádi Edit fordításai

*

KIBATEK – furcsa betűszó, de a feloldása sem mindennapi: Ciprusi, Balkáni, Eurázsiai Török Irodalmi Társaság. A Törökország szomszédságában, a Balkánon és az Észak-Ciprusi Török Köztársaságban élők török nyelvű irodalmárok indították, de hamarosan a hatalmas földrész törökségi népeinek képviselői is csatlakoztak hozzá, és befogadtak engem is, mint a „testvér” magyar nép

képviselőjét. Így ismerkedtem meg Şaban Mahmudoğlu Kalkannal, aki fordított utat járt be, mint Fahri Erdinç: a Razgrathoz közeli Seremet (Veszeletc) faluban született, Sumenben (ahol a menekülő Kossuth megszállt) történelem, orosz és török szakot végzett. Utóbb orvosi diplomát is szerzett, kórházban dolgozott, s közben sorjáztak vers- és fordításkötetei. Miután szembeszállt a törökökre kényszerített névbolgarosítással, Kanadába vagy Ausztriába akarták száműzni, ő ehelyett Törökországba emigrált. Ma Izmirben radiológusként és a KIBATEK verskoordinátoraként dolgozik. Az orosz és a bolgár líra sok kiválóságát ültette át törökre. Petőfi-rajongóként az orosz fordításokból indult ki..

Versek a magyaroknak című ciklusából idézünk:

Şaban Mahmudoğlu Kalkan Lengyelországi levél

(részlet)

.... A népek tavasza volt.
Távoli sziklákon nyíló virágok
fénylő méze volt a szabadság.
A népek voltak a méhek.
A népek tavasza volt,
tavasz volt, egyetlenem,
hatalmas tavasz.
Ment a magyar sereg élén
egy mérges, apró öregember,
Lengyelország legfrissebb hajtása, Bem...
1954.

József Attilának

Pesten egy magyar étteremben
Egy este, mint a mesében
Csillagok szállnak a Dunára
Egy magyar lány népdalokat énekel
Ezüsthajú hegedűs kíséretében
A dalokban fájdalom és remény
Egy nép sorsa szólal meg bennük
Az asztalomnál József Attila ül és a bánat
A falon Petőfi, kardja hüvelyében
A falakon két évtizedes nyomai
A szabadságvágy elszánt golyóinak.
Egy este, mint a mesében
Hajnalra váró magyarok tekintete

Petőfi kardján
 Fikret *Hajnalt hoznak az éjszakák*³
 Versét súgom József Attila fülébe
 Friss tavasz jön majd a magyar földre
 Virágba borulnak a fák, nevetnek a gyerekek
 Ropogós fehér kenyér illata
 A magyaroknak a szabadság
 Pesten egy magyar étteremben
 A hajnalt váró magyarok tekintete
 Petőfi kardján
 Csillagok szállnak a Dunára
 Asztalomnál József Attila ül és a bánat
Budapest, 1975. április 2.

Randevu

Nagy Lászlónak

Felejtsd el most, hogy már nem élsz
 Ezen az esős szófiai délutánon
 Egyik kezében szegfűk
 A másikban tokaji bor
 Verssel szívedben jöjj el a Bambukába⁴
 Három pohár bort rendelek
 Egyet magamnak, egyet neked, egyet egy barátnak
 Karáé⁵ legyen, mondod
 Őt még a pokol se fogadja be, mondom
 Talán Penü Penev⁶ erre téved
 Vagy Sabahattin⁷ kukkant be
 Vagy Vera, akire a szegfűk várnak
 Tölts tokajit a poharakba
 És olvass nekem egy József Attila verset
 Én is mondok egy rubáit⁸ Názim Hikmettől
 Vagy borral nedvesítve ajkad
 Dalolj népdalaitokból
 A Dunáról és szerelmes lányokról
 A Balatonról és a víz fölé hajó szarvasokról

³ Tevfik Fikret: török költő, „a török Petőfi”

⁴ Szófiai étterem, a költők találkozóhelye

⁵ Hasan Karahüseyin: bulgáriai török költő

⁶ Penü Penev: bolgár költő

⁷ Sabahattin Bayram: bulgáriai török költő

⁸ Rubái: a török dívánirodalom négy soros időmértékes versformája

A türelmes és szorgalmas magyar parasztokról.
 Ezen az esős szófiai délutánon
 Felejtsd el, hogy már nem élsz
 És gyere el a Bambukába.
Szófia, 1994. szeptember 2.

Felhívás táncra

E-nek

Mesélj, szőke, kék szemű magyar lány
 Ezen a versigéző, hús konstancai estén
 Mesélj Attila lángsörényű lovaíró
 Az Alpok felé vágatókról
 A bátor harcosokról, akik
 Nyilak süvítése, pajzsok roppanása
 Közepette hazát teremtettek maguknak
 A magyar síkon.

Mesélj, szőke, kék szemű magyar lány
 A szabadság bajnokáról, akit
 A felkelés vihara Rodostóig sodort
 Beszélj Rákócziúrról
 A honvágyterhes dalokról, melyeket
 A márvány-tengeri éjszakákon dúdolt
 Otthoni virágok, füvek illatáról

Mesélj, szőke, kék szemű magyar lány
 A kardos Petőfi Sándorról, aki
 Szabadságversekből kötött koszorút
 Mondd el lobogó versét, a *Talpra magyart*
 Visszhangozza a konstancai égbolt
 Remegjenek a fák, tajtékozzon a Fekete-tenger
 Boruljanak le a Kárpátok hegyei

Szőke, kék szemű magyar lány
 Kérj fel egy táncra és mesélj
 Kérj fel egy táncra
 Tánc közben mondd el azt a verset
Konstanca, 1991. október 1.

Tasnádi Edit fordításai

Részletek Bószifár Bhadzsviptájából (X. sz.)

(fordította Batári Gábor)

I. A születés

ADAM BABEL

Figyelj, fiam, Ó, Lucifertől fényes!
Most tanító beszédeket mondok néked,
Én, mestered, Adam Babel tenéked.

Kezdetben volt a Megnevezhetetlen,
A mindenséget átható összhang,
Az Ismeretlen őbenne fogant,
Még föld s Ég káoszban pihent nevetlen.
Az Ismeretlen a formába burkolt
Keletkezés–elmúlás láncolat,
A személlyé vált nemző gondolat,
A legelső megnyilvánulása volt
A Megnevezhetetlennek, akit
Tudás, Művészet és a Szeretet
Kovácsolt össze és épített meg,
Így alkották meg az Ósvalakit.
És mégis mindez hogyan lehetett,
Ki mondja meg, jaj, ki mondja meg?

MINDHALL

Mihelyst Baanim a Kháoszból megszületett,
Ez volt az első kérdés, amit föltehetett.

BAANIM

Hol vannak a versek, mielőtt megírják őket?
Mondd meg, kérlek, ó, mondd meg, hol rejtőznek?

SPIRUAH

Megöltek sápadt vérével csordulnak a földre,
Sírók jajszázában fohászkodnak elgyötörve,
Éhezőknek ösztövért testében rogyadoznak,
Szomjúhozók kínjában halálig sorvadoznak.
Bár túlszállnak az egeknek csillámló tengerén,
Magasabb világok örvénylő tejút-ezrein,
Mert vonzza őket lényem delejező hívása
Száz meg száz csillagból szőtt fénysugár-palotámba.

BAANIM

Nem sóvárgó elmékben tanyáznak meg nem írtan,
S a széplelkű, ki nem ír, költővé avatottan
Nem ragyoghat, nem mirtuszkoszorús néma dalnok?

SPIRUAH

Tündökölhet úgy, mint győzelem nélkül a bajnok.

BAANIM

Hol vannak a versek, mielőtt megírják őket?
Mondd meg, kérlek, ó, mondd meg, hol rejtőznek?

II.

Bűnbeesés

ADAM BABEL

A titánok a szent anyag körül ólálkodnak,
Feldarabolták az őslényt, a Dicsőt, az Áldottat,
A Fénylők a holt daraboknak életet adnak,
A létezés tiszta tavából irgalmat lopnak.

MIDHALL

Csitt! Csitt! Csend! Elhallgass, barátom, elég!
Majd én elmondom mindezek értelmét:

Akkor még egy volt az Isten, egy Isten volt, és Isten volt az Egy. A világok alapjainak felvettése előtt, még nem osztá szét Önmagát közöttünk. A teremtés az isteni erők szerteáradása, Úri szentvacsora, mikor is Krisztus az Ő testében részelteti vala tanítványait: egyszeri mozdulatba tömörített szeretet. Ez az isteni öntékozlás legvilágosabban Baanimban, az Ismeretlenben, az Őslényben – akinek teste a még egynemű anyag, az Univerzum –, Ádám–Zagreusban mutatkozott meg: az őslény, az oszthatatlan szellemiség, démonikus hatalmak kísértése okán, sok-sok önálló részre daraboltatván világító testekké, az egeknek minden seregévé, majdan emberré formáltatott. Ez eset bárha megbontotta is az őсныugalmat, a lét eredő egyensúlyát, ez az újonnan kialakult egyediség benne foglaltatott az Úr minden időknél előtte rendelt végzésében. Ezért hosszabb-rövidebb kitérők után, még a sötét erők is irgalmat nyerhetnek az Úristen előtti teljes kitérülködésben.

KÁIN

Hol lelhetném azt a helyet, ó főséges Isten,
Hol kérub-testőridnek palástját megérintem.
Állván az ő lakáj-tekintetük azbeszt-öltöny

Híján is, már itt e szenvedéssel teli Földön.
Ó, ahol védőszemüveg nélkül számlálhatnám
Szégyenlős szeráfid sebes röptű szárnyait, ám
Nem rejti rózsaszín párduc pöpec porhüvelyem,
Aztán halál-leopárd rózsaszín szemüvegem.

Ahol nem szükséges ál-álompizsamát húznom,
Ahol már nem kell az öcsém orvul agyonütnöm.
Arra nem felhőszakállas vén rendőr az égbolt,
Hol üdvöt lopnak nekünk a lét tiszta tavából.

ADAM BABEL

Figyelj, fiam, Káin, te panaszló ének,
Most tanító beszédeket mondok néked
Én...

MIDHALL

Csitt! Csitt! Csend! Elhallgass, barátom, elég!
Majd én elmondom panasza értelmét:

Vette Isten a földnek porát és sok-sok téglát vetett abból, kiégette azokat irgalmának és ítéletének emésztő kemencéjében, égis éró agyagtornyot emelt belőlük, amely egy állóképhez volt hasonlatos, de isteni lényegét tükröző orcájának magasáig nem engedé azt fölélni. Mennyet ostromló földi jelenlétének ezt a büszke emlékművét porig alázta, mégis elhelyezte benne az újramezeds csíráját. És nevezé őt embernek...

Ezt meg azért, mert egy hasonló stíű színdarabfélém jó hosszan, majd negyven oldalon sorvasztotta a tabula rasát, a Napút print kiadását búcsúztató számban, Gyuri mondta, nem csípi az effajta szövegirodalmat, mégis ily sokat közölt, nagyon örülök, örültem, most duplázok:

INTERLUDIUM

(Feltűnik egy hölgszereplőm, akiről nem fogok tudni, jobbkezes, ki idővel balkezessé lett,

az önálló fej-termelés angyalának, a Guillotine-nak nagy ellenlábasa, nagy szép, formás egy lábasa, egyszóval remekműű futómű koncentrált farmotorosa, ó, formosa dolorosa, mégis tán ő fog gondos bal kezekkel emberfejekkel tekézni a lét peremén, gyengéje a kiművelt emberfők, majd megtudjuk tőle, persze

csak egy bal keze van, és nem ő Róza majdani szereplőink közül, hanem a Luxemburg. Felemás Vénuszaim közül az egyik, de az elsőbbség Vanda Geröyk Brün, fedőnevén Szép Irén alezredesé, eszembe ötlük itt a Hobó-szöveg: „Sosem leszek alezredes, / megölhetnek, nem érdekes.”)

Ideidézem

Sanson de Rolandomat is,
a megszemélyesült éneket,
Olifántja elefántcsont ormányában

(ámde nem tornyában, Tornában!!!)

van, ha van artistai szó-zsonglőrség-kamat,
félre szótag-güzülés-kamaty,

III. NEM PRAELUDIUM

Dráma a költeményben

FAJANSZÉ

Ezt ti nem értitek... na jó,
térd-időváltással, de látom, már türelmetlen
a kis Sanson de Roland

(közben jó fel, grádicsokon is, ha kell),

majd rád bocsátom álom az álomban látomásként válaszom,
tudod, mint Madách Keplerre a Prágai színben...

SANSON DE ROLAND

(türelmetlenül belevág)

Költő vagyok,
versfaragó segédmunkás

ÉN, AZ EDDIGI ÍRÓ

Költő vagyok,
versfabrikáló kisiparos,
óh, nemzet napszamosai, mi,

FAJANSZÉ

A Duna meg plazmacsík
hömpölygő szentanyag,

mintha egy nagy-nagy
kisiparos az őszi alkony-eget,
mint valami piszkos kék ócska posztót
pásztákra szabta volna széjjel,
s közülük egyet a végtelen
mederbe helyezett volna,
majd önmagam köré tekeri
ezt az agyamnak mézédés
vizet vízvásztónak,
így egyik felem, barátom,
az álmos Buda, a másik
a virgonc kemence Pest,
én-hazám szíve meg Budapest.

ÉN, AZ EDDIGI ÍRÓ

Ez az én versem, honnan tudod, babám,

FAJANSZÉ

Én múzsa is vagyok, tán
én csókoltam beléd e sorokat.

ÉN, AZ EDDIGI ÍRÓ,

Kizökkentettél a szerepemből,
folytatom,
de ördög itt, belül minden nemes,
nemes vagyok, nemesi családból,
de apai nagyapám kisiparos,
cipész és maszek,

SANSON DE ROLAND

De mit szól ehhez Hedvig Kotaszek,
na meg Rosa Luxemburg, a Nemzetközi
Nőnap anyja, a luxushegy rózsája, burkusok,
prusszusok réme, préme és kréme,
jujj, meg Liebknecht és a többiek

ÉN, AZ EDDIGI ÍRÓ

Mit nekem Hekuba, ide nekem az orosz lányt is!
(Közelíték az acélkék alapon pirosas rózsaszín csíkos mankójú,
jól megtermett nagyon-nagyon formóza
szellemlány – kiváltképp két tőgyére,

a daliás-dudás mellállományra,
és egyetlen virgácsára tekintvést
– tehát a szép természetű nemtő, Fajanszé,
a Beyoncé altergó felé sompolygok)

FAJANSZÉ

Lassan a testtel, nem vagyok orosz lány, Oroszlán Szonja inkább.

SANSON DE ROLAND

Az ember valamiért egy határterületre születik
– a lét és nemlét határán van küldetésünk,
ontológiai szempontból van élő és élettelen anyag és a semmi,
ez a három, ebből kell kifőzni valamit,
arisztotelészi értelemben a holt anyag lehetőségi léte nulla.
Az életjelenségek valamiért áttörnek ezen a hálón,
tehát van egy lét-beáramlás,
ami szüntelenül
felébreszti az anyagot öntudatlan állapotából,

ÉN, AZ EDDIGI ÍRÓ

Ezért mondtam én jóval korább,
a lét peremén
élek én.
Nekem a lényeg
a metafizikus Krisztus-központúság,
ha visszajön epifániában
önleplezett Istenemberként,
helyre teszi az ideológiákat a padláson.
– Engem vigyen fel a padlásra, toporzékolt J. A. is,
ki nemet intett e rendnek, a helyzetétetlen ideológiáknak,
ezekre, melyeket most ideidézek az elejemről:
„nemesi, királyi fejeket kívántak enni,
vagy inkább Guillotine kisasszonyt etetni,
édes gyermeke kísértetként járta be
és járja manapság
egyre inkább... Ámerikát is
– az emberiség nagy jóttevőjét tettetni –,
régóta nemcsak
önmagát falja fel,
hanem nemi, nemzeti önazonosságunkat,
miben társa a fehér embert lefejező falafel.”
Az önmegváltó vallások, tudom,
férfiasak, az általam nagyra tisztelt

Julius Evola is ezt mondja,
de az én világomban aktív fél, Alany
csak az Abszolútum lehet, mert hát Abszolútum,
mi csak elszenvedhetjük intézkedéseit, boldog, ha boldog
tárgyai vagyunk annak: alapintézkedései
fennebb összesűrítetttek.
Mint egyes tétel:
„Háromarcú Egy
létezésünk kegy,
mint kettes szemelvény:
az Ige testté lett,
a legistenibb isteni tett”,
és nem jöhetünk rá, hogy mi vagyunk a Szuperalany,
mint az általam nagyon kedvelt László András
mágikus szolipszizmusában, mivel nem mi vagyunk.
A nagy Autonhoz képest heteron, a semmi,
de ez a semmi minden lehet, akár Isten is, de
Isten teszi a semmit mindenné,
mert végül Isten lesz minden mindenben, ez a boldog vég.

FAJANSZÉ

Mit hadováltok itt össze, fiúk,
ancilla theologiae is vagyok,
a Sánta lány csillagkép, jól látható,
láthatjátok, mennyire lesántultam,
sánta vagyok, sánta vagyok,
ennél sántább már nem is lehetek,
ó, gyerekek, gyerekek, gyerekek,
agyó, kis idea-gárdahadnagyok,
az ideológiák padlása is hozzám tartozik,
illetékes elvtársnő vagyok,
ja, az nem, az a
Rosa Luxemburg,
nemcsak bankokat raboltam ám,
elloptam a nemzetközi nőnapot,
jönnek értem, sajnos nem a harangok,
és kérdőre von ezér, néhány nem tanult tinó;
Robespierre, Marat és Saint-Juste, konvent
elé idéznek a kis buta bitangok,
de én nem haragszom rájuk,
aztán guillotiné és a nyaktiló,
nem megmaradt karom, lábam, uff,
én beszélek, a szép Lélek,
vágják, mint illő, ahogy rendelé Miló,
ahogy jobb karom, bal lábam ment

a lecsóba (miként a milói Vénusz teste mutatja),
hanem a fejem, a fejem, a fejem,
amúgy nem parlament –
áris az a konvent,
ítélet után máris áristom,
ottan pár molekuláris momentom, eszement
pillanat, és a szellemlánynak máris szép feje ment.
El ne hagyj, Kharma Drákó, illó és kellő
fantomvégtagvágások atyja!
Ezt a világtörvény 4., úgynevezett Miló paragrafusa írja elő.

Ezt a kis persziflázsszerűséget azért gondoltam, mert az ős-időkben, amikor Gyuri még a Polísznál volt, beküldtem ezt a kis-nagy szösszenetet, és Gyuri, mikor egy esten személyesen találkoztunk, megkérdezte, hogy az eredeti fordítása-é az irományom. Nagyon büszke voltam, hogy ez a filológus, nyelvész, bolgarista, költő ily komolyan veszi az én kis játékomat, még nem ismertem annyira, hogy sejtettem volna, a humora avagy a létfilozófiája igen fanyar. (B.G.)

Karsai János

Szondi-kaleidoszkóp

1.

A nagyúr nem volt elégedett, hiába nyerték meg a háborút és növelték a területeiket. Magához kérette legerősebb szamurájit, és nekik tette fel a kérdést:

– Miért nem boldogok az emberek, amikor egyre jobban élünk?

Egyik sem tudta a választ, azonban egy fiatal harcos kért szót.

– Uram, megbocsáss merészségemért, de ismerek egy szegény sorból származó szamurájt, aki a legjobb tanácsokat adta nekünk a hadjárataink során. Talán ő tudja a választ.

– Hogyan lehetséges, hogy nem ismerem ezt az embert, nem jelenik meg előttem se a neve, sem az arca?

– Uram, egy szerény emberről van szó. Naphosszat a házában üldögél, Mura-szaki hercegnő regényét másolja, és adja oda részleteit a városiaknak. Alig 40 koku rizs a járadéka, amelynek javából papírt, ecsetet és tust vásárol.

A nagyúr eltöprengett, majd intézkedett, hogy hozzák elé ezt a férfit. Neki is ugyanazt a kérdést tette fel:

– Miért nem boldogok az emberek, amikor egyre jobban élünk?

– Uram – felelte a szamuráj –, te gondoskodsz mindenkinek az anyagi javairól. Nekem is, egyszerű szolgádnak adsz enni. Azonban elfeledkeztél róla, hogy nem pusztán a testet kell táplálni, hanem a lelket is. Az éhes lélek előbb-utóbb felzabálja a testet. Ezt hívjuk betegségnek.

A daimjó sokáig gondolkodott, majd így szólt:

– Úgy értesültem, hogy Gyuri szannak hívnak. Halld a kérésemet. Megbízlak, hogy a teljes birtok népességének lelki frissességéről gondoskodj. A járandóságodat felemelem 200 kokura, és a költségeidet megtérítem.

– Köszönöm a nagylelkűségedet, uram, de sok nekem az a kétszáz koku – válaszolta a férfi. – Ha túl sokat kapok, inkább a vagyonom beosztásával foglalkoznék, nem a lelkek támogatásával. 50 koku is elég lesz.

2.

Ott kuporgott az összes úrhajós a szikla mögött. Alig voltak hatan, velük szemben pedig több száz marslakó közeledett hangosan ugatva, gyanús tárgyakat lóbálva. A lakatlannak hitt bolygón igazi meglepetés volt a megjelenésük, az új tábornok felépíteni igyekvő embereket meglepte a négy lábú, kétkezü lények felbukkanása.

– Mit tegyünk? – kérdezte a parancsnok.

– Szerintem a kézfegyvereinkből nyissunk tüzet, hátha megrémülnek és eltakarodnak – felelte az első tiszt, aki az egység katonai szakértője is volt.

– Nem biztos, hogy észrevettek minket – tamáskodott a biológusnő. – A szikla takarásában fussunk vissza az úrhajóig.

– És mi van, ha csak üdvözölni akarnak minket a maguk fura módján, és ajándékokat hoznak nekünk?

Mindenki a rakományfelelősre nézett, eddig azt sem tudták, hogy ott van. Elképzelésük sem volt, hogyan kerülhetett fel a hajóra, mi is a pontos feladata. Mondjuk az jólesett, hogy a hosszú út során az étkezések alkalmával érdekes történeteket, adomákat adott elő, verseket szavalt, klasszikus drámákból, regényekből idézett. Sosem létezett nyelveken beszélt, olykor énekelt. Gyakran zokniban jelent meg a vezérlőben, mert nem találta a cipőjét.

Az úrhajónak nem is volt rakománya.

Néha elég egyetlen mondat, hogy megváltoztassuk a dolgok menetét.

3.

Bár nagy késéssel, de csak elkezdődött az Úr 1707. esztendejében az Országgyűlés, melyet a Vezérlő Fejedelem Ónod mezővárosának környékére írt ki. Lassan szállingóztak a követek, az évben későn tavaszodott, s az eredeti május eleji dátum helyett bizony a hó utolsó napján nyitotta meg Rákóczi az ülést.

Forrtak a küldöttekben az indulatok, az elértéktelenedő rézpenz miatt kirobbant vitát követően Bercsényi és emberei lekaszabolták Turóc vármegye követeit. Ám a vitélő generális felindultságát még ez az atrocitás sem tudta lenyugtatni, féltő volt, hogy a Habsburgok trónfosztását deklarálva újabb skandalumokra ragadtatja el magát. Kardját markolászva, bajuszát rángatva, ziháló lélegzettel hallgatta a szavakat. Végre, József császárnak nem tartozunk engedelmességgel.

– Most mit tegyek? – kérdezte tanácsnokát. – Majd szétvet a hazafias iramat, pusztá kézzel képes lennék kitépni egy fát. Ej, minek feszüljek hát neki?

– Kiabáld be, nagyuram, hogy „Eb ura fakó!” – válaszolta a köpcös, ősz szakállú tanácsnok, aki nem is annyira a kardforgatásban, mint inkább a diplomáciai levelek megírásában, a ruszén és bolgár szövetségek kitapogatásában volt a gróf segítségére.

– Eb ura fakó! József császár nem királyunk többé! – üvöltötte Bercsényi, és nyakán kidagadtak az erek

Eget rengető vivátozástól remegtek meg az ország sátrának ponyvái, a nemesurak kirántották szablyájukat, kucsmájukat hajigálták.

– Úgy van! Eb ura fakó! – ismételték a generálist, aki kicsit megilletődve, pislogva tekintett tanácsnokára. Keze elengedte a kard markolatát, és a fejét vakargatta.

– De Szondi uram, mit is jelent ez?

– Nos, ez itt a kérdés, gróf úr. Pontosán ez – felelte hű embere, azzal sebesen kisetett a sátorból.

Bercsényi még a rodostói száműzetésében is ezen gondolkodott.

4.

Azt lehetett tudni, hogy a csodatévők közöttünk járnak. Régen manóalakot öltöttek, aztán lettek belőlük szentek, lovagok, garabonciások, és még sok más. A XX. század hozta el a hétköznapi csodatévőket, akik egyszerű kabátban állnak a jelzőlámpa mellett, és te nem lépsz le a tilos jelzés ellenére, pedig sietsz, s ekkor robog el karnyújtásnyira tőled a kamion.

Előfordul, hogy kinyitják az esernyőjüket, pedig nem is esik. A mozdulatra azonban felrebben egy verébraj, megzavarják a tetőn dolgozó munkást, aki önkéntelenül erősebben markolja meg a kötelet, amely éppen kicsúszott volna a kezéből, egy raklapnyi téglával. Pontosan a fejedre.

Olyat is ismerni, aki Budapest belvárosában lakik, alig mozdul ki, mégis beutazza az egész világot. A középkorban a piactér mellett lett volna a házikója, ahová senki sem léphet be, ő viszont csodásabbnál csodásabb holmikat hoz elő belőle. Csak töprengsz, hogyan is férhet el ennyi minden abban a kis hajlékban. Késő éjjel is világít nála a mécses, gazdagon fogyasztja a tentát, faragja a lúdtollat, majd elsiet a nyomdába, és kiad egy újabb traktátust vagy kátét, amit az emberek örömmel olvasnak.

Quintus Aurelius Naso:

Nap(út)lemente

(Fordította Csáji Gyöngyvér Dorottya és Csáji László Koppány, akiknek a versről az irodalomipar malomkövei között kivirágzó Szondi Gyuri Napút-köre és a naputasok irodalmi műhelye jutott eszébe, ezért a címbe beékeltek egy „út” szócskát.)

Felfele tartva az égen, lágy húrú sugarával
 Hívogatón csalogatja az embereket követőnek.
 Ég derekán fut az útja, s nem térítik a felhők;
 Kint táncolnak az ifjak, sütkéreznek a fényben.
 Ám a magasból nincsen már hova fölfele jutni,
 És indul lefelé a ködös horizont vonalához,
 Egyre veszíti a fényét, elfárad, tüze lankad,
 S elpártolnak a hívek, mennek vissza a házba.
 Húlnak a lombok, bent mécseset gyújt már a család,
 És egyedül hullik le a Nap – hova tűnik a fénye?

SVBLIME IENS PER CAELVM NERVO MOLLI IVBARIS
 SOL VOCAT ALLICIENTER QVEMQVE VENIRE SECVTVM
 CAELI LATVS ITER SVVM ATQVE A NVBE NON ACTVS
 LVCE FORIS IVVENES SALTANT ET SOLE VTVNTVR
 TAMEN AB ALTIS CAELIS ALTIVS IRE NON VLTRA EST
 ET PROFICISCITVR AD FINIENTEM DESVPER ORBIS
 LVCEM AMITTIT DEFATIGATVR, DEFICIT IGNIS
 DEFICIVNT SEQVACES IN CASAM INGREDIVNTVR
 FRIGET SILVA, LVCERNAE IAM PVLCHERRIME LVCENT
 SOLVS DECIDIT ET QVO SOLIS LVX ABOLESCIT

(A verset Aquincum hajdani Duna-partján előkerült mohos kövön találták. Elmosódott, alig rekonstruálható betűiből egy napfelkelte súrolófénye csalogatta elő a rég eltemetett szavakat. Jelenleg a Budapesti Történeti Múzeum kőtárának T456/7 számú kövén, a raktárban található.)